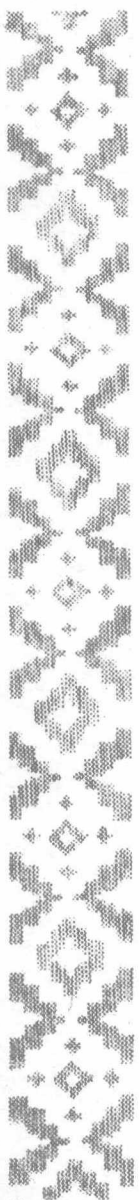


101(477)(091)(082)  
Фр 56



*Фр 56*

Філософська,  
педагогічна  
та літературно-мистецька  
спадщина Г.С.Сковороди  
і сучасність

(МАТЕРІАЛИ  
ВСЕУКРАЇНСЬКИХ МІЖВУЗІВСЬКИХ  
СКОВОРОДИНСЬКИХ ЧИТАНЬ З НАГОДИ  
200-РІЧЧЯ З ДНЯ СМЕРТІ МИСЛИТЕЛЯ)



КРИВИЙ-РІГ  
1994

## Г. С. СКОВОРОДА ПРО НАРОДНІСТЬ ВИХОВАННЯ

Ідея народності виховання зродилася в епоху Відродження /XV-XVI ст./, яке писнула і частково втілила у практику високу початкової освіти всіх дітей рідною мовою. Цінні думки про гуманістичне виховання, висловлені педагогами цього часу, були спрямовані на розкриття особистості учня, розвиток його самостійного мислення, творчості та активності у навчанні. Ними дбалося про багатосторонність освіти, життєвість знань, їх використання на практиці тощо.

У вітчизняній педагогіці дундатором ідеї народності був Г. С. Сковорода. Засобами освіти він мріяв пробудити свій знедолений народ до життя, де буде намічується торжество правди і справедливості.

Педагог був глибоко переконаний у тому, що суспільство, у якому не буде насильства над людиною, духовної неволі, може виникнути шляхом поширення освіти. З її допомогою життя народу можна зробити пристойнішим, морально удосконалити людей: "Серце тоді насичується, коли освідується". Для цього треба усіх дітей, незалежно від соціального стану батьків вчити і виховувати з них Людину. Г. С. Сковорода велику надію у здійсненні своїх ідеалів покладає на школу: "Одне мені тільки близько... о школа, о книги!". Він обстоє право усіх дітей вчитися в школі, яка має відкривати їм шляхи до щастя: "Пізнавай істину - звідде тоді у кров твою сонце".

Як педагог-гуманіст він стоїть за народну школу, в якій би вихованці набували корисних для життя знань. Ним засуджується система виховання, якою замість всебічного розвитку людини прицеплюються молоді зовнішні манери та плазування перед іноземним, виховується зневага до рідного /притча "Вдячний Євродій"/. Навчаючись у школі, діти мають засвоїти духовні надбання батьків, традиції, звичаї, мораль, ремесла, спосіб життя свого народу.

Щоб мати яким вихованцям успіх у житті, педагог наполягав на тому, аби знання були життєвими, застосовувалися на практиці, бо "наука та досвід - це одне і теж, вона не в знанні самим живе, а в діянні" /байка "Дві куки"/.

Сковорода високо цінив практику народного виховання, вважаючи його такою силою, що здатна зробити дитя Істинною Людиною. Виховання "іде від природи, що вливає в серце сім'я доброї волі" - вважав педагог. Він наполягав на тому, щоб в кожній родині свято зберігалися віками складені у народі традиції і хранителями їх мають виступати батьки, які ним зветься першими вихователями і наставниками.

Одне покоління він повчає: "Черш за все батька й матір шануй і служи їм, Вони ж бо видимі портрети тієї невидимої сили, якій ти стільки зобов'язаний". Діти повинні зростати в атмосфері глибокої поваги і любові до батьків, педагог ставить питання про культ Батька і Матері, називаючи їх іконами божими для дітей. Одноразово він осуджує батьків, які не вчать дітей життєвій мудрості, наставляють їх до неробства, чванливості і егоїзму, блянцрству. Таким батькам протиставляється образ Немеса, який виховує у дітей скромність, розсудливість, працьовитість, безпосередність, тощо /притча "Вбогити жайворонка"/.

Висміє педагог і тих батьків, які відходили від народних звичаїв і традицій. Особливо обурювався Сковорода українським панством, яке, одержавши від царизму привілеї, намагалось зрівнятися в усьому з російськими поміщиками. Вірогідність монархії стверджувалась зріканням своєї мови, культури, нехтуванням історії свого краю. Становище ускладнювалось ще й тим, що в тогочасній Росії мало місце навіть галломанія - схилення перед усім французьким. Українське панство намагалось не відставати від моди і, таким чином, зрадивши свій народ, зразу поринало за двома зайцями - треба було оволодівати російським та французьким світськими манерами. Сковорода в'їдливо висміє такого "малоросійського тетервака", який плазує перед чужою модою і звичайми.

Багато часу минуло з тих пір. Але відречення від рідної мови, культури свого народу, національний нігілізм і безпам'ятство мають місце і сьогодні. І в процесі побудови української держави, у боротьбі за відродження української мови і культури Сковорода сьогодні в нашим сучасником.

У душі народної моралі розглядає Г.С.Сковорода роль праці у зростанні людини. На його думку у суспільстві не повинно бути трутнів, утриманців, всі мають знаходити своє щастя у праці. Неробство педагог вважає найбільшим злом, а у байці "Амія і Буфон" робить висновки: "Хто труда не докладе, той до добра не прийде".

Г.С.Сковорода пропонує виховувати у дітей помірність бажань, вважаючи що "надмірність породжує пересиченість, пересиченість - нудьгу, нудьга ж - душевний смуток, а хто хворіє на це, того не можна назвати здоровим /в листа до М.І.Ковалинського, 9 липня 1762 р./.

Ця проблема особливо актуальна у наші дні.

Ідея народності виховання започаткована Г.С.Сковородою набула подальшого розвитку у творчості Т.Г.Шевченка, О.В.Духновича, К.Д.Ушинського та інших українських просвітителів. Вона і сьогодні служить дороговказом при побудові національної школи України.